

kom der – ud over amtets klaring af problemet med sparekassebøgerne – også en bog ud af undersøgelserne, en bog, der på basis af trykt litteratur og omfattende arkivundersøgelser skildrer såvel stormfloderne, fiskernes og landboernes deraf følgende emigration til venligere egne langs Limfjorden som historien bag sparekassebøgerne. Pengene, der blev hensat til den enkelte erstatningsnyder, stammede fra landsomfattende indsamlinger, kollekter, der efter fordeling skulle udbetales, når eller hvis flytning »formedelst havets indtrængen« blev nødvendig. Hele sagen var særdeles indviklet. Renterne af de hensatte beløb blev udbetalt løbende, men selve beløbet var prohiberet, hvilket efterhånden medførte en række vanskeligheder med ejendomsforholdet både til det og renterne. Først i 1970'erne blev der efter Sparekassen Thys henvendelse gjort et helhjertet forsøg på at få den gamle sag afviklet. Men det var det ikke. Amtets, Indenrigs- og Justitsministeriets embedsmænd måtte lægge hovederne alvorligt i blød, amtets dog ikke uden humoristiske undertoner: »En morsom sag at læse igennem«, skriver en af dem, »men problematisk at behandle«. En anden taler om »al mulig respekt for den højere jura«, og en tredje skriver ærbødigt: »Der er originale underskrifter af Monrad og Estrup!! Mon ikke dokumenterne burde opbevares bedre«. Først i 1976 var alt klaret.

Langers bog er blevet et stykke velfortalt lokalhistorie om en barsk egn med helt specielle livsformer. Den har mange, gode og godt gengivne billeder og kort og et udmærket noteapparat med omfattende supplerende tekst.

Finn H. Lauridsen

Thomas Thomsen: *Jens med Guldklumpen. 110 skillingsviser om Amerika og udvandringen 1830-1914.* (Christian Erichsen Forlag, 1982). 447 s., ill.

For tre år siden udgav Thomas Thomsen sit reviderede speciale »Farvel til Danmark« i Jysk Selskab for Histories regi. Han undersøgte producent- og forfatterforhold samt analyserede visernes indhold for at finde ud af de danske skillingsvisers syn på Amerika og på selve udvandringen dertil 1830-1914.

Bogen, der skal anmeldes her, er så at sige basis for hin undersøgelse, det er en visesamling »hvor alle de væsentlige viser (der blev gennemgået i den ovennævnte bog) er medtaget. Af genre- og indholdsmæssige årsager er ca. 1/3 af de oprindeligt undersøgte viser udeladt.«

Bogens indledning på ti sider giver nogle generelle betragtninger over udvandringen, skillingsviser i almindelighed og amerikavisen i særdeleshed. Her får vi bl.a. at vide, hvad en skillingsvise er, og hvordan den ser ud. Det sidste først: Navnet henviser til den billige fremstilling. Formatet var normalt 19 × 11 cm, og skillingsvisen havde 4 sider. Forsiden var reserveret til en illustration og en overskrift samt en kort indholdsangivelse. På side 2 og evt. 3 stod selve visen, og den sidste plads blev udnyttet på forskellig vis alt efter, hvad type vise det drejede sig om.

Thomas Thomsen fremhæver to hovedtyper af visen, nemlig nyhedsvisen, »avisvisen«, som tager et dagaktuelt emne op. Efter en sådan vise følger en prosaberetning med yderligere oplysninger. Den anden type har mere almenyldige emner – ofte kærligheden – og kaldes derfor ugebladsvise. Disse blev efterfulgt – hvis der var plads – af

en anden skillingsvise eller tekster af andre forfattere.

Efter disse indledende bemærkninger følger de 110 viser, som Thomas Thomsen netop gengiver på denne 4 siders originalfacon også med bibeholdelse af det oprindelige format, den oprindelige tegnsætning og skrivemåde.

Hver vise er – hvis nødvendigt – forsynet med noter, og bogen afsluttes med melodihenvisninger og en førstelinie-registrant. Det blev til en sjov og fornøjelig bog.

Gerda Bonderup

Rom er et fortryllet bur. Den gyldne epoke for skandinaviske kunstnere i Rom. Red. af Tue Ritzau og Karen Ascani. Udgivet med tilskud fra Kong Frederik og Dronning Ingrid's Fond til Humanitære og Kulturelle Formål, Carlsbergfondet, Ny Carlsbergfondet, Fonden til Fædrelandets Vel, Nordisk Kulturfond. (Rhodos, 1983). 264 s. ill.

Bogen er udgivet i anledning af 150 års jubilæet for Den skandinaviske Forening i Rom, 28. januar 1983. Ambitionerne omkring udgivelsen har givetvis være høje, og tilskuddene fra de mange fonds har muliggjort et luksuriøst udstyr med 64 farveplancher – hovedsageligt med danske kunstneres værker – talrige gengivelser af kunstnerportrætter og faksimile af digte og festsange i foreningens eje. Trods anstrengelserne er bogen skuffende som nyeste skildring af de skandinaviske kunstneres ophold i Rom i den såkaldt »gyldne« epoke. Selve afgrænsningen af epoken er uklar, »guldalder« er ikke et tidsmæssigt sammenfaldende begreb for litteratur og de bildende kunster, desuden er foreningens »gyldne« epoke klart den sidste halvdel af 1800 tal-

let, og resultatet er et kalejdoskopisk billede af romrejsende kunstnere fra 1700 tallet til vore dage. Angelo Hjort synes f.eks. at opfatte epoken som den, hvor han forgylder Rom med sit nærvær. Hans indlæg »Buret og skramlet« er bogen mærkeligt uvedkommende. Det længste afsnit er skrevet af H.E. Nørregård-Nielsen og hedder »Om de danske kunstnere i Rom«. Usammenhængende og springende beretter han de kendte anekdoter om de danske kunstnere i Rom, efterladende en klaustrofobisk fornemmelse, karakteristisk for dele af den danske kunsthistorie, som var Eckersberg, Thorvaldsen, Freund m.fl., de eneste kunstnere, der nogensinde bærede byen med deres besøg. I afsnittene om de øvrige skandinaviske kunstnere, forfattet af fagfolk fra de respektive lande, begynder et billede at tage form og liv af en kunstnerkoloni i bevægelse og forandring og med kontakter til andre landes kunstnere i den kulturelt fascinerende og gæstfrie metropol. Først i afsnittet »Norske kunstnere i Roma« nævnes dansk kunsthistories sorte får, den i sin samtid særdeles velrenommerede Carl Bloch. Og først i afsnittet »Svenska Konstnärgrupper i Rom« gøres der opmærksom på, at arkitekter også er en slags kunstnere.

Mon der snart opstår revner og sprækker i det blankpolerede, aldeles udsagnsløse billede af den danske guldalderkunst, som læseren her atter engang præsenteres for?

Wivan Munk-Jørgensen.

Jakob Hansens breve til Martin Andersen Nexø. Bidrag til belysning af et venskab ved Børge Houmann. (Forlaget Sirius, 1981). 136 s.

Mens Martin Andersen Nexø formodentlig ikke behøver nogen nærmere